

УДК 378.014.15

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6\(12\)-401-413](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6(12)-401-413)

Ковальчук Оксана Володимирівна старший викладач кафедри біології людини та екології, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка 59, м. Запоріжжя, 69000, <https://orcid.org/0000-0003-4249-8751>.

Волкова Анна Сергіївна викладач англійської мови на кафедрі англійської мови з підготовки фахівців за скороченою програмою, Херсонська державна морська академія, проспект Ушакова 20, м. Херсон, 73000, <https://orcid.org/0000-0003-3518-5677>.

Шуляк Світлана Олександрівна кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри івент-менеджменту та соціальних комунікацій, Відокремлений підрозділ "Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв", вул. Декабристів, 17, м. Миколаїв, 54001, <https://orcid.org/0000-0003-1447-8665>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ЗВО В УКРАЇНІ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Анотація. У статті комплексно досліджено мету вищої освіти та сучасні цінності під час формування компетентних фахівців. Вивчено поняття «академічна доброчесність», «культура ділової комунікації», «плагіат». Ґрунтовно проаналізовано низку нормативно-правової документації, яка безпосередньо регламентує діяльність закладів вищої освіти нашої держави (Закон України «Про освіту» (2017 р.), Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності» (2021 р.), Постанова «Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» (2021 р.), Порядок розгляду скарг / повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації (2022 р.)). Розглянуто можливі види порушень академічної доброчесності (різні варіанти плагіату, фабрикація, списування, фальсифікація – обман; хабарництво, неправомірне оцінювання).

Звернуто увагу на головні поради Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти в Україні з приводу академічної доброчесності учасників процесу навчання (Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (2019 р.), Основи академічного письма: методичні рекомендації та програма курсу (2016 р.)). Окреслено міри відповідальності за порушення норм Кодексів академічної доброчесності на прикладі деяких закладів вищої освіти (Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького, Херсонської державної морської академії та Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського»).

Розглянуто проблему різних форм плагіату у роботах студентів (курсіві, дипломні) та викладачів на здобуття певного наукового ступеня (статті, дисертації). Досліджені причини та способи уникнення академічної недоброчесності. Вивчено аспект необхідності обов'язково впровадження дисципліни «Академічна доброчесність» для всіх рівнів у закладах вищої освіти та певних якісних змін до освітньої документації для подальшого формування морально-культурних особистостей та мультизадачних спеціалістів.

На основі аналізу низки законів України та доробок науково-педагогічних працівників закладів освіти окреслені провідні ідеї з приводу проблем академічної доброчесності серед студентської молоді вишів; види таких порушень та міри відповідальності за них; пропозиції стосовно уникнення таких моментів у навчанні; необхідності обов'язково введення спецкурсу бакалаврам, магістрам та майбутнім докторам філософії; створення якісного освітнього середовища в закладах вищої освіти, побудованого на культурно-ціннісних орієнтирах нинішнього суспільства. Обґрунтовано рівень дослідження всіх аспектів зазначеної теми.

Ключові слова: академічна доброчесність, плагіат, студенти, викладачі, культура ділової комунікації, цінності, заклади вищої освіти.

Kovalchuk Oksana Volodymyrivna Senior Lecturer of the Department of Human Biology and Ecology, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Scientific town 59 St., Zaporizhzhia, 69000, <https://orcid.org/0000-0003-4249-8751>.

Volkova Anna Serhiyivna Teacher of Maritime English (Abridged Programme), Kherson State Maritime Academy, Ushakova Ave., 29, Kherson, 73000, <https://orcid.org/0000-0003-3518-5677>.

Shuliak Svitlana Oleksandrivna PhD in Pedagogy, Associate Professor, Head of the Department of Event Management and Social Communications, Separated Subdivision of Mykolaiv Branch of Kyiv National University of Culture and Arts, Dekabristiv St., 17, Mykolaiv, 54001, <https://orcid.org/0000-0003-1447-8665>.

ACADEMIC CHARITY OF EDUCATION ACQUISITIONS IN HIGH SCHOOLS IN UKRAINE IN CONTEMPORARY REALITIES

Abstract. The article comprehensively examines the purpose of higher education and modern values during the formation of competent specialists. The concept of «academic integrity», «culture of business communication», «plagiarism», was studied. A number of regulatory and legal documents that directly regulate the activities of higher education institutions in our country were thoroughly analyzed (Law of Ukraine «On Education» (2017), Law of Ukraine «On Higher Education» (2014), Law of Ukraine «On Amendments to of some laws of Ukraine regarding the regulation of certain issues of awarding scientific degrees and licensing of educational activities» (2021), Resolution «On approval of the Procedure for revoking the decision on awarding a degree of higher education and assigning the corresponding qualification» (2021), Procedure for considering complaints / notifications regarding facts of academic plagiarism, fabrication, falsification (2022)). Possible types of violations of academic integrity are considered (various versions of plagiarism, fabrication, writing off, falsification – deception; bribery, improper assessment).

Attention is drawn to the main advice of the National Agency for Quality Assurance of Higher Education in Ukraine regarding the academic integrity of participants in the learning process (Recommendations for higher education institutions on the development and implementation of a university system for ensuring academic integrity (2019), Basics of academic writing: methodological recommendations and program course (2016)). Measures of responsibility for violations of the Codes of Academic Integrity are outlined on the example of some institutions of higher education (Melitopol State Pedagogical University named after B. Khmelnytskyi, Kherson State Maritime Academy and National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute named after I. Sikorskyi»).

The problem of various forms of plagiarism in the works of students (coursework, diploma) and teachers for obtaining a certain scientific degree (articles, dissertations) is considered. The reasons and ways of avoiding

academic dishonesty are studied. The aspect of the need for mandatory implementation of the discipline «Academic integrity» for all levels in higher education institutions and certain qualitative changes to educational documentation for the further formation of moral and cultural personalities and multitasking specialists was studied.

On the basis of the analysis of a number of laws of Ukraine and the works of scientific and pedagogical workers of educational institutions, the leading ideas regarding the problems of academic integrity among the student youth of higher education institutions are outlined; types of such violations and measures of responsibility for them; suggestions for avoiding such moments in education; the need to necessarily introduce a special course for bachelors, masters and future doctors of philosophy; creation of a high-quality educational environment in institutions of higher education, built on the cultural and value orientations of the current society. The level of research of all aspects of the specified topic is substantiated.

Keywords: academic integrity, plagiarism, students, teachers, culture of business communication, values, institutions of higher education.

Постановка проблеми. Підґрунтям світового соціально-економічного розвитку завжди є освіта та наука. Весь інструментарій технічного прогресу розробляється фахівцями різних галузей. На сьогоднішній день існує велика проблема «псевдонавчання» та «псевдодосліджень». Причини цьому різні: відсутність підтримки з боку держав, незацікавленість у якісному результаті самого науковця, бажання швидкої популярності та фінансового збагачення, змагання серед дослідників на державному чи світовому рівнях. Наслідком таких недобросовісних напрацювань є академічна недоброчесність.

Нині важливо популяризувати проблему дотримання норм і правил під час введення чогось нового в науковий обіг. У всіх учасників освітнього процесу має виробитись розуміння відповідальності за такі порушення. Варто зосередитись на можливих видах академічної недоброчесності та культурно-ціннісних орієнтирах сучасної освіти та науки. Порушення такого типу етичних правил визначає і демонструє перед світовою спільнотою рівень системи вищої освіти конкретної країни.

У закладах вищої освіти мають формуватись особистості, компетентні спеціалісти різних професій. Зараз необхідні не тільки знання і вміння, а й навички їх представлення у формі тез, статей, звітів, курсових, дипломних, дисертаційних робіт тощо. Для цього потрібно для вишів України продумати дієві механізми з метою рівного доступу

до якісної освіти, оптимальних умов навчання для студентської молоді (можливості отримання знань), введення в загальнообов'язковому порядку певних дисциплін на зразок «Академічної доброчесності», «Етики», розробки оновлених програм та інше.

Вимоги соціуму до молодих фахівців швидко зростають. Вже у студентські роки дуже важливо навчитись не копіювати думки інших, а вміти відстоювати, аргументувати власні. Посягання на чужу інтелектуальну власність карається законами України та не допомагає стати впевненішим у собі. Будувати кар'єру справжнього професіонала можна лише покладаючись на власні знання та можливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вперше проблему академічної доброчесності почали вивчати у ХХ столітті. Це були радянські вчені з українським корінням: С. Мельничук, В. Ромакін, В. Шерстюк, Т. Фініков, Т. Яворська тощо. На сьогоднішній день науковців нашої держави набагато більше досліджують це питання (А. Артюхов, В. Бахрушин, І. Дегтярьова, І. Костікова, Є. Ніколаєв, О. Семенов, Н. Сорокіна, Я. Тицька, І. Тодорова, І. Шліхта та Н. Шліхта та інші) [11, с. 349; 12; 13; 18, с. 192; 19, с. 42–47]. Іноземні науково-педагогічні працівники закладів освіти звернули увагу на необхідність академічної доброчесності у фахівців різних галузей (Е. Бенсал, А. Білгін, П. Буш, Р. Ватермеєр, Д. Чабб тощо).

Правове поле щодо протидії посягання на інтелектуальну власність та проблеми плагіату у кваліфікаційних роботах розглянули найбільш широко О. Гужва, Т. Коваленко, О. Рижко, В. Петренко, Г. Ульянова, А. Штефан. Етику та культуру ділової комунікації розглянули О. Берестенко, І. Зязюн, З. Куньч, І. Мигович, О. Олійник [1, с. 289–296; 20]. Про цінності нинішньої освіти та суспільства загалом є у доробках І. Бега, В. Казібекової, П. Лукоянова, А. Фурмана, О. Хлонь та інші [6, с. 38].

Отже, напрацювань науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та методистів з цієї тематики чимало. Нам представлена реальна можливість порівняти та систематизувати їх міркувань. Узагальнити певні ідеї щодо проблеми академічної доброчесності в усіх учасників навчання вишів України, способів її подолання. Все описане доцільно зіставити з культурно-ціннісними орієнтирами соціуму та станом вищої освіти нашої держави, котра повинна сприяти становленню моральних особистостей та компетентних кадрів.

Мета статті - з'ясування мети вищої освіти та культурно-ціннісних орієнтирів для формування майбутніх компетентних фахівців різних напрямів підготовки; висвітлення понять «академічна

доброчесність», «культура ділової комунікації», «плагіат», «академічна відповідальність»; дослідження видів академічної недоброчесності та мір покарань; аналіз основної освітньої нормативно-правової документації, на якій ґрунтується діяльність всіх вишів України (закони, постанови, кодекси); розгляд мети роботи та головних рекомендацій Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти в Україні з приводу уникнення плагіату та інших форм недоброчесності; характеристика необхідності якісних змін університетської освіти (розробка нових програм, введення спецкурсів, реальна можливість різних видів форм навчання для студентів тощо).

Виклад основного матеріалу. Цивілізоване суспільство не може розвиватись без освіти та науки. З початком цифровізації навчатись стало легше, але з'явилась проблема інтелектуальних крадіжок. Студенти, а іноді і дослідники з певним науковим ступенем та званням бездумно копіюють чуже і використовують, видаючи за власні результати досліджень. Перш за все, варто усвідомлювати мету навчання у вищій школі, яка чітко зазначена у Законі України «Про освіту» (2017 р.): «...здобуття особою високого рівня наукових та / або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань» [5]. Освіта, вміння та навички будь-кого стосується лише конкретну людину. Немає сенсу викрадати теоретичний чи практичний матеріал, адже це не допоможе реалізуватись у професійній сфері. Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.) виокремлені наступні результати навчання у вишах: систематизовані знання, уміння, способи мислення, громадянські якості та морально-етичні цінності [4]. Виходить, що по завершенню закладу вищої освіти повинна бути сформована розумна, креативна, висококультурна особистість, здатна виконувати декілька операцій одночасно (мультизадачність), швидко опанувати нове та співпрацювати в колективі. Цінностями сучасного фахівця будь-яких напрямів підготовки мають бути: здоров'я, безпека, свобода, соціально-економічна стабільність, впевненість у собі, конформізм, гедонізм, доброта, традиції тощо [6, с. 37].

Важливим моментом під час навчання майбутнього спеціаліста, а тим паче науковця, є актуалізація норм академічної доброчесності, розуміння відповідальності за порушення такого типу. Визначень академічної доброчесності багато, але простими словами можна пояснити, що це певні морально-етичні принципи, на які повинні спиратись усі учасники освітнього процесу, зокрема при написанні наукових робіт [12]. Фактично у цьому полягає і культура ділової

комунікації, яка вміщує в собі не тільки словесний обмін інформацією, а ще й письмовий у науковому стилі. Важливо вміти досліджувати, аналізувати, синтезувати та узагальнювати матеріал, а потім представляти його у формі наукового доробку (тез, статті, кваліфікаційної роботи тощо) [1, с. 17–27].

У Законі України «Про освіту» (2017 р.) прописані всі можливі форми академічної недоброчесності, а саме обман ((плагіат та його форми), фальсифікація (зміна фактів), фабрикація (вигадування чогось), списування (з додаткових джерел)); хабарництво (пропозиція та отримання коштів), необ'єктивне оцінювання (заниження чи завищення оцінок) [5]. Плагіат поділяється на 2 види: академічний та самоплагіат. Перший використовується найчастіше і полягає у свідомому оприлюдненні чужих творчих зусиль без вказівки на одного автора чи декількох. Самоплагіатом є списування у самого себе, з власних вже опублікованих робіт [12]. Причинами всіх описаних форм недоброчесності є: нецікавий об'єкт дослідження; відсутність чітких вимог; обмаль часу через наявність іншої роботи чи завдань (перевантаженість); проблеми у повному розумінні матеріалу; завищені вимоги викладача / керівника; збагачення за рахунок відкриття тощо [11, с. 349–350].

Питаннями академічної доброчесності в Україні чи не найбільше займається Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. У його складі є Комітет з питань етики, який розглядає скарги громадян щодо плагіату в наукових роботах, в основному на здобуття певного ступеня та звання (дисертації). На сайті агентства є «Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності» від 29 жовтня 2019 р. У документі зазначені всі складові, які повинні мати заклади вищої освіти (нормативні бази (Кодекси та Положення); структурні підрозділи (групи по сприянню етики, доброчесності та вирішення конфліктних ситуацій; комісії); інформаційні матеріали (сайти вишів, методички грамотності); інструменти для впровадження та контролю академічної доброчесності (лекції, підвищення кваліфікації для викладачів та онлайн-курси для студентів) [17].

На цьому ж порталі є також головний Кодекс академічної доброчесності (2019 р.), на який повинні спиратись всі інші. Відповідно до нього цінностями та принципами академічної доброчесності є: законність, правдивість, прозорість, професіоналізм, справедливість, порядність, відповідальність тощо. До основних видів такого характеру правопорушень додають ще приховування плагіату, академічний

саботаж (навмисне псування робіт інших), родинні чи службові зв'язки для переваги над дослідженнями конкурентів, шантаж, створення конфліктних ситуацій та безпідставне звинувачення однокласників / колег у плагіаті [8]. Кодекси Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького, Херсонської державної морської академії та Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського» подібні між собою. Починаються із загальних положень (списки термінології та принципи академічної доброчесності всіх учасників освітнього процесу), далі правила (обов'язки та відповідальність студентів та викладачів за такі проступки) та заключні положення (публічний доступ до документів, їх знання тощо) [7; 9; 10]. У Кодексі Херсонського закладу є ще нормативні посилання (список законів, положень, програм та правил), на яких базується прописані моменти, а також статті щодо врегулювання корпоративних конфліктних ситуацій [9]. Київським політехнічним інститутом визначено ще й завдання Комісії з питань етики та академічної доброчесності (популяризація таких принципів, розгляд звернень, розробка допоміжних матеріалів та інше) [10].

У проєкті Закону України «Про академічну доброчесність» від 30 серпня 2022 р. чітко визначена відповідальність за такі порушення студентів, педагогічних працівників та науковців окремо. Здобувачів можуть рішенням спеціальної комісії зобов'язати переробити конкретне завдання чи повторно вивчити всю дисципліну, позбавити стипендії на семестр чи навчальний рік, відрахувати (ст. 27) [16; 3; 4]. Для викладачів: попередження, позбавлення нагород, прав на участь у конкурсах, органах управління на рік, отримання грантів, звільнення (ст. 26) [16; 3; 4]. Науковців переважно за академічну недоброчесність позбавляють наукових ступенів та вчених звань, але це вже відбувається не на рівні університетів, а Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти України. Такі особи не мають права працювати в закладах освіти понад 5 років (ст. 28) [16; 2; 3; 4; 14; 15].

Дієві способи уникнення плагіату в роботах є. Починати доцільно з пошуку та упорядкування літератури та джерел (за алфавітом чи іншими критеріями). Прочитане можна перефразувати зі зміною граматичної основи речення, але не сенсу. Авторські думки скорочувати, обирати лише той аспект, який дійсно необхідний. Якщо вже треба вставити цитату, то варто правильно її оформити (покликання), адже бувають випадки, коли неможливо переробити матеріал (цифрові дані, дати, факти). Обов'язково у кінці цитування

поставити лапки, а у квадратних дужках вказати номер (прізвище) і наявності сторінки, якщо це не електронне джерело. Головне бути чесним з самим собою, не вдаватись до шахрайських схем, оскільки так не поглибиш свої знання, рівень підготовки [13; 19, с. 34; 20].

У закладах вищої освіти потрібно в обов'язковому порядку для студентів всіх ступенів навчання ввести у разі відсутності дисципліни «Академічна доброчесність» та «Етика». Можливі також певні курси чи тренінги з метою поглиблення знань та розуміння важливості морально-етичних норм під час освітнього процесу та роботи над науковими дослідженнями. Викладачі мають пояснювати, що це також крадіжки, які караються законами. У освітній документації (законах, положеннях, кодексах) прописані всі необхідні аспекти щодо реалізації академічної доброчесності для формування культурних особистостей та справжніх професіоналів своєї справи. Завданням закладів вищої освіти є їх популяризація (періодичне обговорення, висвітлення на сайтах та у соціальних мережах, розробка оновлених методичних комплексів (рекомендацій) для написання наукових робіт тощо).

Висновки. Таким чином, детально проаналізувавши чималу кількість освітньої нормативно-правової документації, низку педагогічної та методичної літератури, можна стверджувати, що навчання та академічна доброчесність – це невід'ємні процеси. У вишах України мають наголошувати на дотриманні правил академічної доброчесності під час освітнього процесу та наукової діяльності (у формі лекцій, курсів, тренінгів), повинні існувати дисципліни «Етика» та «Академічна доброчесність» як загальнообов'язкові. Керівництво закладів особливу увагу студентів та викладачів повинні звертати на відповідальність за недоброчесність (повторне виконання, заборона участі у конкурсах, позбавлення стипендій / звань, звільнення тощо).

Університетська освіта має формувати компетентних фахівців, морально-культурних особистостей, здатних до справедливості, поваги. Розумна та чесна людина зможе досягти дуже багато у житті та професійній кар'єрі.

Література:

1. Берестенко О.Г. Культура професійного спілкування: навчально-методичний посібник для студентів денної та заочної форм навчання всіх спеціальностей гуманітарного профілю. Луганськ: Луганський національний університет ім. Т. Шевченка, 2013. 299 с.

2. Етичний кодекс ученого України від 15 квітня 2009 р. URL: <https://www.nas.gov.ua/legaltexts/DocPublic/P-090415-2-0.pdf> (дата звернення 10.06.2023)

3. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 10.06.2023)
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності» від 30 березня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1369-20#n106> (дата звернення 10.06.2023)
5. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 10.06.2023)
6. Казібекова В.Ф. Динаміка професійних і життєвих цінностей студентів упродовж навчання в закладі вищої освіти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2021. Вип. 3. С. 37–45.
7. Кодекс академічної доброчесності Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького від 30 жовтня 2020 р. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZhEuyqLUyKU1W0PSbMoc0nFsjiS0c6z-B/view> (дата звернення 10.06.2023)
8. Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 25 лютого 2019 р. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Кодекс-академічної-доброчесності..pdf> (дата звернення 10.06.2023)
9. Кодекс корпоративної культури та академічної доброчесності Херсонської державної морської академії від 9 грудня 2019 р. URL: <https://ksma.ks.ua/wp-content/uploads/2021/02/Кодекс-корпоративної-культури-та-академічної-доброчесності-.pdf> (дата звернення 10.06.2023)
10. Кодекс честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського» від 22 квітня 2021 р. URL: https://kpi.ua/files/honorcode_2021.pdf (дата звернення 10.06.2023)
11. Костікова І.І., Дорошко А.О. Академічна доброчесність очима студентів: розуміння і нерозуміння. *Інноваційна педагогіка. Серія «Теорія навчання»*. 2021. Вип. 37. С. 349–352.
12. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / упор. В. Бахрушин, Є. Ніколаєв. URL: https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/11/methods_2019-final.pdf (дата звернення 10.06.2023)
13. Ніколаєв Є. Академічна доброчесність: інформаційний бюлетень. URL: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integrity-bulletin-all-issues.pdf> (дата звернення 10.06.2023)
14. Порядок розгляду скарг / повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації від 21 червня 2022 р. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Порядок-розгляду-скарг_повідомлень-щодо-фактів-академічного-плагіату-фабрикації-фальсифікації.pdf (дата звернення 10.06.2023)
15. Постанова «Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» від 26 серпня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897-2021-п#n8> (дата звернення 10.06.2023)
16. Проект Закону України «Про академічну доброчесність» Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 30 серпня 2022 р. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/Додаток-3.-Проект-ЗУ-Про-академічну-доброчесність_липень2022.pdf (дата звернення 10.06.2023)
17. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності від 29 жовтня 2019 р. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Рекомендації-ЗВО-система-забезпечення-академічної-доброчесності.pdf> (дата звернення 10.06.2023)

18. Тицька Я. «Академічна доброчесність» та «академічна відповідальність» у забезпеченні якості освіти. *Підприємництво, господарство і право. Серія «Теорія держави і права»*. 2018. Вип. 11. С. 192–195.

19. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с.

20. Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників» / упор. О.О. Гужва. Харків: Харківський національний університет ім. В. Каразіна. URL:https://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf (дата звернення 10.06.2023)

References:

1. Bakhrushyn, V & Nikolaiev, Ye. *Metodychni rekomendatsii dlia zakladiv vyshchoi osvity z pidtrymky pryntsyviv akademichnoi dobrochesnosti [Methodological recommendations for institutions of higher education to support the principles of academic integrity]*. (n.d.). [msu.edu.ua](https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/11/methods_2019-final.pdf). Retrieved from https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/11/methods_2019-final.pdf [in Ukrainian].

2. Berestenko, O.H. (2013). *Kultura profesiinoho spilkuvannia: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv dennoi ta zaochnoi form navchannia vsikh spetsialnosti humanitarnoho profiluu. [Culture of professional communication: educational and methodological guide for full-time and part-time students of all humanitarian specialties]*. Luhansk: Luhanskyi natsionalnyi universytet im. T. Shevchenka, 299 p. [in Ukrainian].

3. Etychnyi kodeks uchenoho Ukrainy [Code of ethics of a scientist of Ukraine]. (n.d.). www.nas.gov.ua. Retrieved from <https://www.nas.gov.ua/legaltexts/DocPublic/P-090415-2-0.pdf> [in Ukrainian].

4. Huzhva O.O. Shcho potribno znaty pro plahiat: posibnyk z akademichnoi hramotnosti ta etyky dlia «chainykyv» [What you need to know about plagiarism: a guide to academic literacy and ethics for «teapots»]. Kharkiv: Kharkivskyi natsionalnyi universytet im. V. Karazina. (n.d.). [library.kubg.edu.ua](https://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf). Retrieved from https://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf [in Ukrainian].

5. Kazibekova, V.F. (2021). Dynamika profesiinykh i zhyttievykh tsinnostei studentiv uprodovzh navchannia v zakladi vyshchoi osvity [Dynamics of professional and life values of students during their studies at a higher education institution]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya «Psykhologichni nauky» – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Psychological Sciences»*, 3, pp. 37-45 [in Ukrainian].

6. Kodeks akademichnoi dobrochesnosti Melitopolskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu im. B. Khmelnytskoho [Code of Academic Integrity of the Melitopol State Pedagogical University named after B. Khmelnytskyi]. (n.d.). [drive.google.com](https://drive.google.com/file/d/1ZhEyqLUyKU1W0PSbMoc0nFsjjS0c6z-B/view). Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1ZhEyqLUyKU1W0PSbMoc0nFsjjS0c6z-B/view> [in Ukrainian].

7. Kodeks akademichnoi dobrochesnosti Natsionalnogo ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [Code of Academic Integrity of the National Agency for Quality Assurance of Higher Education]. (n.d.). naqa.gov.ua. Retrieved from <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti..pdf> [in Ukrainian].

8. Kodeks chesti Natsionalnogo tekhnichnogo universytetu Ukrainy «Kyivskyi politekhnichnyi instytut im. I. Sikorskoho» [Code of honor of the National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute named after I. Sikorsky»]. (n.d.). kpi.ua. Retrieved from https://kpi.ua/files/honorcode_2021.pdf [in Ukrainian].

9. Kodeks korporatyvnoi kultury ta akademichnoi dobrochesnosti Khersonskoi derzhavnoi morskoi akademii [Code of Corporate Culture and Academic Integrity of the Kherson State Maritime Academy]. (n.d.). *ksma.ks.ua*. Retrieved from <https://ksma.ks.ua/wp-content/uploads/2021/02/Kodeks-korporatyvnoi-kultury-ta-akademichnoi-dobrochesnosti-.pdf> [in Ukrainian].

10. Kostikova, I.I. & Dorozhko, A.O. Akademichna dobrochesnist ochyma studentiv: rozuminnia i nerozuminnia [Academic integrity through the eyes of students: understanding and misunderstanding]. *Innovatsiina pedahohika. Seriia «Teoriia navchannia» – Innovative pedagogy. The Theory of Learning Series*, 37. pp. 349 -352 [in Ukrainian].

11. Nikolaiev, Ye. *Akademichna dobrochesnist: informatsiinyi biuletyn [Academic integrity: information bulletin]*. (n.d.). *www.skeptic.in.ua*. Retrieved from <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integrity-bulletin-all-issues.pdf> [in Ukrainian].

12. Poriadok rozghliadu skarh / povidomlen shchodo faktiv akademichnoho plahiatu, fabrykatsii, falsyfikatsii [Procedure for consideration of complaints / reports regarding facts of academic plagiarism, fabrication, falsification]. (n.d.). *naqa.gov.ua*. Retrieved from <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Poriadok-rozghliadu-skarh-povidomlen-shchodo-faktiv-akademichnoho-plahiatu-fabrykatsii-falsyfikatsii.pdf> [in Ukrainian].

13. Postanova «Pro zatverdzhennia Poriadku skasuvannia rishennia pro prysudzhennia stupenia vyshchoi osvity ta prysvoiennia vidpovidnoi kvalifikatsii» [Resolution «On Approval of the Procedure for Revoking the Decision on Awarding a Degree of Higher Education and Assigning the Appropriate Qualification»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897-2021-p#n8> [in Ukrainian].

14. Proiekt Zakonu Ukrainy «Pro akademichnu dobrochesnist» Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [Draft Law of Ukraine «On Academic Integrity» of the National Agency for Quality Assurance of Higher Education]. (n.d.). *naqa.gov.ua*. Retrieved from https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/Dodatok-3.-Proiekt-ZU-Pro-akademichnu-dobrochesnist_1ypen2022.pdf [in Ukrainian].

15. Rekomendatsii dlia zakladiv vyshchoi osvity shchodo rozrobky ta vprovadzhennia universytetskoï systemy zabezpechennia akademichnoi dobrochesnosti [Recommendations for higher education institutions regarding the development and implementation of the university system for ensuring academic integrity]. (n.d.). *naqa.gov.ua*. Retrieved from <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Rekomendatsii-ZVO-systema-zabezpechennia-akademichnoi-dobrochesnosti.pdf> [in Ukrainian].

16. Shlikhta, N. & Shlikhta, I. *Osnovy akademichnoho pysma: metodychni rekomendatsii ta prohrama kursu [Basics of academic writing: methodical recommendations and course program]*. Kyiv, 2016. 61 p. [in Ukrainian].

17. Tytska, Ya. «Akademichna dobrochesnist» ta «akademichna vidpovidalnist» u zabezpechenni yakosti osvity [«Academic integrity» and «academic responsibility» in ensuring the quality of education]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. Seriia «Teoriia derzhavy i prava» – Entrepreneurship, economy and law. Series «Theory of the state and law»* 11. P. 192-195. [in Ukrainian].

18. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

19. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vrehuliuvannia okremykh pytan prysudzhennia naukovykh stupeniv ta litsenzuvannia osvitnoi diialnosti» [Law of Ukraine «On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding the Regulation of Certain Issues of Awarding Scientific Degrees and Licensing of Educational Activities»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1369-20#n106> [in Ukrainian].

20. Закон України «Про вищу освіту» [Law of Ukraine «On Higher Education»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].